СВОБОДА SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК UKRAINIAN DAILY

ЧАСТЬ I. Established 1893. TWO SECTIONS — SECTION 1.

РІК LI. Ч. 49. Джерзі Сіті, Н. Дж., субота, 13. березня 1943. No. 49. Jersey City, N. J., Saturday, March 13, 1943. VOL. LI.

ТРИ ЦЕНТИ в Злучених Державах Америки. Тел. „Свободи": BErgen 4-0237—4-0807 THREE CENTS in the United States of America.
ПЯТЬ ЦЕНТІВ за границею Злучених Держав Америки. Тел. У. Н. Союзу: BErgen 4-1016 FIVE CENTS elsewhere.

Стетініюс про Американську Допомогу Аліянтам

Адміністратор Ленд енд Ліз Акту, Е. Р. Стетініюс мол., передав конгресови звіт про те, скільки Злучені Держави допомогли Обєднаним Державам на підставі цього Акту від березня 1941 до 28. лютня 1943. Отже допомогли вони воєнними матеріялами і грішми на суму $9,632,000,000. З цього дістали: Велика Британія $4,430,048,000, Росія $1,825,600, Китай $157,800,000, а решту інші аліянтські держави. В останнім році висилано до Росії 29% усіх матеріялів, обнятих Ленд-Ліз договорами. З цього, що тут продуковано, висилано до аліянтських країв: 30 з кожних випродукованих 100 бомберів, 38 з 100 бойових літаків, 28 з 100 легких тенків, 38 з 100 середніх тенків. До Росії висилано теж через Пацифік, бо цей шлях безпечніший від шляху через Мурманськ.

В КВІТНІ МУСИМО ДАТИ СКАРБОВИ 13. БІЛІОНІВ.

Державна скарбниця у Вашингтоні мусить дістати в квітні 13 біліонів долярів шляхом позички через продажу воєнних бондів.

ВРАХУВАВ ЩЕПКИНА МІЖ РОСІЯН.

Є в „Українських Щоденних Вістях" якийсь М. Галайда, що то пробує нераз торкатись ріжних літературних тем, вживаючи навіть Шевченка для пропаґанди за „воссоединенія" України з Росією. В числі з 9. березня, той Галайда пише, що „Шевченко дружився з росіянами, як Щепкин..."

Що Шевченко не був ніяким сліпим і заїлим шовіністом і не відносився ворожо до російського народу, як і до ніякого іншого, то це правда. Що мав і між поступовими росіянами приятелів, це теж правда, як правда і та, що мав між ними і запеклих ворогів, між якими опинився теж і великий російський критик Бєлінський. Але як зараховувати Щепкина між „росіян"? Цей славний автор грав в російських театрах, та це не значить, що він тим самим був росіянином. Відоме, що він походив з кріпацького роду як і Шевченко. І був земляком Шевченка, бож походив з України і був з українського роду. Випущено його на волю заходами батька української літератури — Івана Котляревського. А до найкращих роль Щепкина належала роля Чупруна в „Москалі-Чарівнику" Котляревського. Але де там про це все знати Галайді з „У. Щ. Вістей". Він-жеж з своєю газетою не тільки Щепкина, але цілий український нарід пхає в Росію, а український нарід так зближує з російським, що сам уже не знає, хто українець, а хто росіянин.

ВАЖНЕ, ЩО В ДУШІ Й ГОЛОВІ, АЛЕ НЕ НА ЯЗИЦІ!

ОНА подає за швайцарськими „політичними обсерваторами", що український нарід є твердим і незломним супроти націстівської влади, яка не могла знайти українського Квізлінґа. Та згадує за „Кракавер Цайтунг" за українську делеґацію, що на чолі з проф. Кубійовичем була в ґубернатора Франка з „з побажанням здоровля" та заявою, що українці готові попирати німців. Це так заявив ніби від імені „галичан". Отже „політичні обсерватори" є тої думки, що делеґація не висказувала почувань цілого українського народу в Галичині. А „добровільно" віддавали кожухи не тільки українці, але всі, що є під націстівським чоботом. Та кожний добре знає, що то значить „добровільно" на націстівській мові. А як проф. Кубійович себе веде, не знаємо. Очевидно, що булоб погано, якби так було, як передають „обсерватори". Але ми чули нераз уже про ріжні українські делеґації, включно з тими, що складали „щирі" заяви у польських воєводів і міністрів. Та чи хто вірив у їхню щирість і правду? Можна припускати, що і з заявами проф. Кубійовича може теж так бути.

КОХ КРИТИКУЄ УКРАЇНСЬКИХ НАЦІОНАЛІСТІВ.

„Украінер Цайтунг" з 5. січня помістила статтю Еріка Коха, німецького комісаря України, в якій він висказує своє невдоволення з українських націоналістів, що не розуміють, що „тільки німці можуть спасти їхній край від безладдя", та не доцінюють того, що Україна за тисяч років не мала такої гідної й справедливої влади як тепер... Та добре те, що, як видно з писання Коха, нема в Україні й поза Україною таких українських націоналістів, щоби погоджувались з Кохом.

ЗНОВУ ПІДНОСЯТЬ ДОМАГАННЯ ДРУГОГО ФРОНТУ

МОСКВА. — Російські часописи присвячують багато місця справам, порушеним адміралом Стендлім, американським амбасадором у Росії, себто справі розмірів американської допомоги для совєтського союзу.

При тому ґазети одночасно розписуються широко про потребу негайного відкриття другого фронту в Европі. Видко, в Росії зростає занепокоєння, що їй прийдеться переносити на собі головний тягар німецької сили в наближаючеся літо.

„ВІЙНА І ЖИДИ".

Такий є наголовок книжки В. Жаботинського, що вийшла англійською мовою, а в якій цей неживучий уже голова нової сіоністичної організації (ревізіоністів), що сильно поборювала офіційний сіонізм, обговорює судьбу жидівського народу по війні. Для українців особливо цікаве те, що він говорить про жидівську проблему на сході Европи. Отже Жаботинський є тої умки, що соціяльної й політичної проблеми жидівства на сході Европи не можливо вирішити без широкої й пляново еміґрації жидів з тої території. Він думає, що є „антисемітизм людей", але є ще й „антисемітизм життєвих умовин". Тому еміґрація жидів з тих земель вирішить, на його думку, не тільки проблему тих жидів, що покинуть ті землі, але й тих, що останутся на місцях. Жаботинський є далі за сконцентровану жидівську еміґрацію в одно або більше таких місць, де жиди не будуть нікому перешкоджати і де ніхто не буде перешкоджати жидам наладнати своє нове життя і нове обиталище після свого вподобання. Тільки така еміґрація, пише Жаботинський, має змисл і вартість.

ОТ І ВИРІШИЛИ!

Польські „Новіни" з Мілвоки вирішують совєтсько-польський спір дуже просто: доражджують домагатись Польщі на сході, себто на західно-українських і білоруських землях, тих границь, що їх Польща мала ще в 1772 році...

СПИС ЛЮДНОСТИ В ҐЕН. ҐУБЕРНАТОРСТВІ.

Націстівська окупаційна влада оголосила, що відбудеться дня 1. березня спис людности в Ґенеральнім Ґубернаторстві, до якого нацисти влучили теж і Галичину. А який є брак робітника в Німеччині, видно з іншого заряджения, яке каже, що кожний німець, якого побут в Ґен. Ґубернаторстві не є конечний, має відійти до Німеччини на роботи. І те заметне, що цю територію називається уже „чужою територією".

МАСОВИЙ БРИТІЙСЬКИЙ РЕЙД НА ШТУТҐАРТ.

ЛОНДОН. — Британські бомбовики доконали в четвер масового рейду на німецький промисловий центр Штутгарт, головне місто Віртембергії. 11 літаків не вернулося з виправи.

Донесення з Швайцарії кажуть, що пожари в Мінхені ще видно на сотки миль довкруги в два доби після британського рейду на „колиску націзму".

Арчиболд Синклер, секретар повітря, предложив британському парляментови звіт з повітряних рейдів на Німеччину й Італію. Сказав у своїм звіті, що ці рейди паралїжують німецькі промисли й позбавили міліон німців даху над головою.

ПРОГРАМА „СОЮЗА ОСВОБОЖДЕНІЯ...".

М. Голод, голова „Общества Русских Братств", представив на нарадах мужів довіря в Скрентоні, дня 22. лютого, програму „Союза Освобожденія Галицкой і Подяремной Руси". Отже та організація є за те, щоби через голосовання вирішило свою долю досі поневолене „русске" населення таких земель: Русь Лемківська, Пряшівська, Підкарпатська, Галицька, Холмська, Біла, Буковина і Басарабія. Голод ще заявив, що як в 1920 році карпаторусска делеґація відвідувала президента Гардинґа, то він сказав їй таке: „Той американський громадянин, котрий не інтересується судьбою свого народу, з котрого походить, не є добрим громадянином Злучених Держав". Як бачимо, дуже розумно сказане. Але це тяжко пристосувати до тих, що завдають американському урядови клопіт тим, що самі не знають, хто вони, та в чиїм імені говорять, бо не вміють правильно ні себе назвати, ні тих, котрих беруться брати в оборону.

АМЕРИКАНСЬКІ УКРАЇНЦІ! Памятайте, що воєнний бонд у вашій хаті, це доказ вашої вдячности до тої землі, що вас приняла за своїх синів і доньок. Це теж доказ, що ми вміємо дорожити нашою свободою.

"SVOBODA" (Ukrainian Daily)
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays, Mondays and holidays by the Ukrainian National Association, Inc., at 81-83 Grand Street, Jersey City, N. J.

Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911 under the Act of March 8, 1879.

Accepted for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917 authorized July 31, 1918.

Ідім до Коріня Абсентизму

Громадський відрух проти абсентизму в воєнних промислах є явищем наскрізь здоровим, патріотичним і самозрозумілим. Ходити поза фабрику, в якій виробляється матеріяли, необхідні для війни, стоїть на рівні з дезерцією вояка з боєвої лінії. На такі річи громадянство мусить відкликнутися твердо, рішучо й негайно.

З тої причини можемо зрозуміти всі ці заходи, які тепер роблять підприємства, уряд і громадянство для усунення цього важкого національного лиха. Можемо з того боку зовсім зрозуміти навіть проєкт закону, на основі котрого кожний робітник воєнного промислу, який не приходить до праці, мав би бути обовязаний зголоситися до військової служби.

Одначе розуміючи це все, все таки водночасно з тим не можна забувати й цього, що багато з подібних гострих зарад не зарадить цьому лихови, поки, обдумуючи засобів заради на нього, не дійдемо до самого кореня лиха. Під коренем розуміється тут причини, себто умовини, які доводять робітників абсентуватися від праці в воєнних промислах. Розслід такий певно покаже, що попри злу волю або недбальство є ще інші причини абсентизму, за які робітників чи робітниць не можна винувати, як: злі мешкання, далека дорога до фабрики, умучення працею. Карати таких робітників як абсентистів було би не тільки несправедливо, але й нерозумно, бо й найгостріші кари лихови не запобігли би. Відкривши причини, розслідники певно вже без великого труду найдуть, у який спосіб зарадити цій поважній недостачі нашого воєнного зусилля. З того, що абсентизм має магато причин, виходить, що одної загальної заради на них нема. Треба багато засобів.

ЧИ НЕ ПОВЧИТИБ КОНҐРЕСМЕНІВ-ПОЛЯКІВ?

В палаті послів відбулася довга дискусія у справі продовження „Ленд-Ліз" закону, а тим самим і допомоги для Советів, виплаваючої з цього закону. Забирали голос теж і конгресмени, що є з польського походження. І так, конґресмен Ян Лесіньскі, згадуючи за польських леґіонерів, що „помагають росіянам здобувати великі перемоги", каже, що вони болюють, що „половина їхніх земель, незаконно загарбаних Росією, не буде їм звернена по вигрі". Заявляючись, щоби Злучені Держави давали дальше допомогу Росії, конгресмен Лесіньскі заявив таке: „...заразом бажаю, щоби Річпосполита Польска дістала запевнення від Конґресу Злучених Держав, що за продовження для Росії допомоги з Ленд-Ліз, Росія мусить визнати цей факт, що приймаючи ці матеріяли з фондів Ленд енд Ліз, вона мусить дотримати слова і сповнити своє зобовязання в справі привернення Польщі суверенних прав і цілої польської території". Знову Болеслав Монкевіч, конґресмен з Конетикат, сказав між іншим таке:

„Росія зголошує претенсії до таких територій, які не є власністю його теперішнього воєнного противника, але належать до її союзника у цій війні.

„На якій підставі зголошує Совєтський Союз претенсії до земель Польщі і до балтійських країв? Чи це нас тепер не заставляє інтерпретувати поступовання Росії як осторогу, що Росія не думає здійснювати ті договори, що їх підписала? Нераз уже, через нашого секретара стейту та інших урядових речників ми ствержували, що не визнаємо ніякого територіяльного загарбання, здобутого силою. Отже поступок Росії не є згідний з офіційною політикою нашого уряду, накресленою в останній Білій Книзі, виданий департаментом стейту".

До цього додамо, що М. Ф. Венґжинек, президент Комітету Народового Американських Громадян Польського Роду, вислав згаданим конґресменам негайно подяку за „відважну оборону засад Атлянтійського Чартеру, загрожених Росією". А „Нови Сьвят" візвав громадянство й польські орґанізації, щоби масово слали конгресменам телеграми з подяками і признанням.

В конґресі нема на жаль ні одного з українського роду, щоби міг забрати в тій справі голос і представити її по правді, себто зголошуючи право українського народу до тих територій, бо там цей нарід є споконвіку більшістю. А теж представити ту грубу силу, що доптає чи береться доптати це право, а яка є по німецьким, російським і польським боці.

Та можна і треба подумати про те, щоби виборці, що є з українського роду, а походять з тих округів, звідки походять згадані посли, повчили в культурний спосіб тих послів, щоби вони представляли в конгресі правду, бож вони виступають в конґресі як американці, а не як представники польської шовіністичної політики, яка розголошує про східні границі Польщі неправду.

Карпатська Україна в Мадярськім Ярмі

(ОНА). — Як Гітлер віддав Карпатську Україну мадярам, український нарід в тім краю переживає страшне пекло. Німецькі агенти видали мадярському урядови всіх українських лідерів в Карпатській Україні і вони всі опинились в концентраційних таборах і тюрмах. Повернувший з Мадярщини швайцарський купець говорить, що мадярські урядовці і жандармерія переслідують українське населення в Карпатській Україні, що німці видали мадярам імена всіх українських провідників на місцях, що брали участь в виборах до українського сойму в Хусті і мадяри не дають тим людям дихати. Уважають їх зрадниками і не дають їм нагоди заробітку.

Мадярська адміністрація в Карпатській Україні поводиться з народом гірше ніж з худобою. Жандарми мають право арештувати кожного, на їх думку, підозрілого українця і тримати його в тюрмі без ніяких доказів. Мадярські шовіністи використовують це право на сто відсотків і збиткуються над людьми до того ступня, що ліберальна преса в Будапешті писала, аби правительство спинило мадярських жандармів від непотрібного дражнення невинних людей. Вислід цього такий, що мадярські поліцаї зачали ще гірше мститися на українськім населенні. Мадяри нікого в Карпатську Україну не пускають, а як кому вдається туди дістати, то за ним наглядає поліція і недопускає розмовляти з місцевим населенням.

ЗАВИНИЛИ НІ ГІТЛЕР, НІ СТАЛІН, А ПОЛЯКИ...

За катастрофу, що спала на Польщу, обвинувачував Ж. Лазел, редактор журналу „Поленд Файтс", давній уряд Польщі, себто режім Пілсудского. І таке мав говорити на „Польськім Вечорі", влаштованім через „камон Кавнсил" в Ню Йорку. „Нови Сьвят", якого видавець був предсідником того вечера, пише, що Лазела, що побирає платню від польського уряду треба усунути за ганьбу, коли каже, що не завинили Гітлер і Сталін, а тільки поляки.

СІМ НІМЕЦЬКИХ ШКІЛ У ЛЬВОВІ.

„Кракавер Цайтунг" з 22. лютого подає, що отворено у Львові нову німецьку школу, при чому стверджує, що в місті є вже 7 німецьких шкіл, до яких ходить 1,500 дітей